

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Secunda. De Mundi secundùm se.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

sublatâ productione ad intra. Respondeo disting. minorem, Ita ut productio una formaliter exigat productum alteram, ac si ratio formalis unius fundet formalem alterius nego minorem: Ita ut una exigat alteram tantum quasi materialiter, quatenus scilicet principium utriusque ex sua perfectione prius determinatur ad simpliciter necessaria, quam ad contingentia concedo minorem, & nego consequ. quia ille ordo non est causalitatis, sed naturalis præsuppositionis quæ tollitur per hypotheseum.

Arguitur 2. defecto in Patre Vis producendi extra sine Filio & Spiritu Sancto non est proxima, sed remota; ergo per ipsas processiones ad intra recipit suum complementum; ergo si una tantum existeret Persona, non esset apta ad agendum re ipsa. Anteced. probatur: Si esset proxima, posset Pater Creaturas producere re ipsa in quocunque esse sine Filio & Spiritu Sancto, quod est error in fide. Respondeo, virtutem tunc esse remotam, non proximam, non ideo quia formaliter aliquid desit ad agendum, sed tantum ex vi naturalis præsuppositionis: Unde datâ hypothese impossibilitatis fieret in Patre proxima.

Quæres 1. An aliqua res pro eodem instanti durationis simul posset creari & conservari? Respondeo negativè: Patet quia res pro instanti, quo creatur habet respectum ad non esse præcedens, quia creatur cum novitate essendi; ergo nequit habere respectum ad esse præhabitu; sed pro instanti in quo conservatur, debet etiam habere respectum ad esse præhabitu; ergo non ad non esse præcedens, si

ergo pro eodem instanti crearetur & conservaretur, sequeretur, pro eodem instanti rem præfuisse, & non præfuisse, quod repugnat. Deinde idem instans temporis nequit esse respectu ejusdem rei primum & non primum instans sui esse, sed per id creari importatur instans in quores nunc est, & ante non fuit, & per id conservari nequit significari primum instans inceptionis, sed sequens in quo res perseverat & ante fuit; ergo implicat idem simul fieri saltem quo ad integrum significatum formale & materiale, per verbum creari & conservari importatum.

Quæres 2. An possit aliquid à Deo creari, & post instans Creationis non conservari? Respondeo affirmativè de re permanenti. Prob. quia pro illo instanti res creata imbibit possibilitatem ad deficientium; ergo est possibile post illud instans non conservari. Probatur secundò: Quia non implicat aliquid per instans tantum durare; ergo Divinitus fieri potest: Ant. patet, quia defecto instans temporis raptim transit; ergo potest aliquid creari & post non conservari.

Dices: Si res haberet esse tantum pro uno instanti pro illo primo inciperet, sed implicat illicò desinere, quia simul inciperet & desineret, ergo. Respondeo negando minorem, quia res raptim transeuntes in eodem instanti etiam naturaliter incipiunt & desinunt; incipiunt enim per primum esse & nunc sunt, & antea non fuerunt, desinunt per ultimum esse & nunc sunt, & postea non erunt. Unde utrobique affirmatur esse cum negationibus hinc inde divisivis, non fuisse & non fore, quæ non sunt opposita.

VII.

DISPUTATIO II. DE MUNDO SECUNDUM SE.

QUÆSTIO I.

An unus tantum sit Mundus & plures possibiles?

Si Sermo sit de Mundo in largiori, & quasi metaphorica acceptione, non est dubium, quin plures sint etiamnum hodie, nam non pauci solemnissimi Philosophi de quinque frequentem faciunt mentionem, suntque hi: *Mundus Archetypus, Angelicus, Elementaris, Mundus magnus, & Mundus parvus, Mundus Archetypus* dicitur à Platone Intelligibilis in quo ipsa veritas habitaret, seu qui esset ipsa summa & prima veritas, estque mens Divina in qua omnia factibilia continentur, ita D. Augustinus lib. 1. Retract. 3. docet his verbis: *Intelligibilem mundum Plato nuncupavit ipsam rationem sempiternam, atque incommunicabilem quæ fecit Deus mundum, quam qui esse negat, sequitur ut dicat irrationabiliter Deum fecisse quod fecit, aut cum faceret, vel antequam faceret, nescivisse, quid faceret, si apud eum ratio facienda non erat, si verò erat, sicut erat, ipsum videtur Plato vocasse intelligibilem mundum.* *Mundus Angelicus ex*

triplici hierarchia, & novem Choris Cœlestium spirituum constat, de quibus suo loco. *Mundus Elementaris* est, qui ex quatuor sublunariis Elementis constat. *Mundus magnus* est omnium Creaturarum à Deo conditarum collectio, ita D. Augustinus Tract. 2. in Joannem, ubi ait: *Cœlum & Terra, Mare & omnia quæ in eis sunt, mundus appellatur.* Et lib. 12. Confess. cap. 9. *Mundus iste visibilis habet magnas partes, Cœlum & Terram brevi complexione factarum omnium conditarum naturarum,* qui proinde etiam uno verbo universum appellatur. *Mundus parvus,* Græcis *μικροκοσμος*, est homo, quod in se omnium naturarum summam contineat, ut docet D. Augustinus lib. ad Oros. contra Prisc. & plures alii Sancti Patres, maxime D. Gregorius hom. 29.

Si verò Sermo sit de Mundo magno, qui est universum, non defuerunt plures Antiquorum de hac re errores, nam ut loquar verbis D. August. lib. 12. Civit. cap. 11. aliqui, *Innumerabiles mundos opinati sunt esse, alii seculum quidem esse, sed certis sæculorum intervallis innumerabiliter oriri & occidere,* lib. 18. cap. 41. *Sunt alii asserentes unum, alii innumerabiles mundos.*

II.
Plures errores circa pluralitatem mundorum.

In posteriori opinione fuerunt, Metrodorus, Anaximenes, Archilaus, Aristarchus, Diogenes, Leucippus, Epicurus &c. quidquid tamen sit de his erroribus pro fide Catholica,

III.
Unus est
Mundus.

DICO I. *Unus est tantum Mundus.* Ita unanimis consensus Fidei. Et deducitur ex pluribus Scripturae locis, nam id palam habetur ex Genesi. Et Joannes cap. 1. docens: *Omnia per verbum facta, & sine ipso factum est nihil, de uno mundo tantum fecit mentionem dicens, & mundus per ipsum factus est.* D. Paulus quoque de uno in singulari loquitur ad Rom. 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & Ad. 17. Deus qui facit mundum & omnia, quae in eis sunt, hic Caeli & Terrae cum sit Dominus fecitque ex uno omne genu hominum habitare super terram.*

IV.

Probatur secundo: Ex D. Augustino lib. 7. Civit. cap. 9. ubi ait: *Mundus unus est & in eo sunt omnia, & Serm. 12. verb. Apost. cap. 17. Mundum unum condidisti.*

Ratione id
probatur.

Probatur tertio Rationibus Platonis & Aristotelis. Primo quia mundus (procedit contra eos, qui in quibusdam mundis animantia sola, in aliis pisces solos, homines solos &c. constituerunt) perfectus, atque integer non foret, si omnia à Deo creata non comprehenderentur, nec esset in illo tanta generum & specierum harmonia & consonantia. Secundo conveniens est, ut mundus suo Archetypo conformetur, seu ut mundus sensibilis intelligibili correspondeat, sed Archetypus mundus est unus, ergo. Confirmatur, quia si plures mundi essent de pluribus eorum opificibus asserendis ansa sumi potest, unde Beagnissimus Deus ut unitatem suam patefaceret, unum tantum condidit mundum.

V.

Plures Mundi sunt possibiles.

DICO 2. *Plures mundi sunt possibiles ex potentia Dei absoluta, contra Wiclef.*

Probatur, quia plures mundos esse non repugnat, nec ex Divina omnipotentia, cui dandum est aliquid posse, ut loquitur D. Augustinus, quod nos concipere non possumus. Nec ex effectu est aliqua implicancia, ergo.

Dices: Mundus Archetypus est unus, sed impossibilis est alius Archetypus; ergo etiam sensibilis, qui ei debet confirmari. Respondeo disting. majorem, mundus Archetypus est unus secundum substantiam concedo, secundum rationem idealem nego. Unde non producit mundum secundum suam substantiam, sed secundum suam rationem producibilem.

Instabis. Nihil inordinatum à Deo fieri potest, sed si plures essent mundi, plurima essent deordinata, ergo. Probatur, quia terra non haberet centrum in medio, Elementa non essent in suo naturali, & debito situ & loco, &c. ergo. Respondeo negando minorem, cuius probationem distinguo, non esset in centro &c. intra suum universum nego, intra alienum & respectu alieni, transeat: nec hoc est aliquid miri, quia Elementa & terra non habent respectum superioris & inferioris sursum, & deorsum suas applicationes nisi intra idem universum. Et si dicas materia fuit tota exhausta in hoc uni-

verso. Respondeo materiam defacto totam inhabitam in universo isto, quae defacto creata est, non verò creabilem.

QUAESTIO II.

An Mundus sit, vel possit esse ab aeterno?

Supposito, quod in priori

Quaestione probavi, unicum defacto tantum esse mundum, Controverfia tamen est an fuerit ab aeterno productus, vel saltem produci potuerit? quoad primum, dubium nullum est Christiano Philosopho: quoad secundum triplex est sententia: Prima est Aristotelis Ailertens, mundum ab aeterno esse, ita quod nec potuerit aliter esse, quod pluribus rationibus convincere conatur. Secunda Henrici simpliciter negantis mundum esse potuisse ab aeterno. Affirmat contra D. Thomas 1. parte Quaest. 46. Art. 2. Scotus utriusque rationes recitat & solvit, utramque probabilem judicat, magis tamen in sententiam D. Thomae propendit. Pro quo notandum Quaestione moveri tam de rebus permanentibus, quam successivis. Ad primum

DICO I. *Mundus non fuit ab aeterno productus, sed cepit cum tempore.* Ita Fides ex Genesis 1. ubi Sacer Pentateuchicus Author sic intonat: *In principio creavit Deus Caelum & Terram.* Estque definitum in Concilio Lateranensi in cap. Firmiter de summa Trinitate.

Probatur etiam Authoritate, ratione & discursu Sancti Augustini lib. 11. Civit. cap. 6. ubi sic probat intentum suum de nostro: *Directe discernuntur aeternitas & tempus, quod tempus sine aliqua mobili mobilitate non fit, in aeternitate autem nulla mutatio est, quae non videtur, quod tempora non fuissent, nisi creatura fieret, quae aliquid aliqua motione mutaret, cujus motum & mutationem cum aliud, atque aliud, quae simul esse non possunt, cedit, atque succedit in brevioribus, vel productioribus morarum intervallis tempus sequeretur? Cum igitur Deus in cuius aeternitate nulla omnino est mutatio, Creator sit temporum & ordinator, quomodo dicatur post temporum spatia mundum creasse non video: nisi dicatur ante mundum jam aliquam fuisse creaturam, cujus motibus tempora correrent. Parè si sacrae Litterae maximeque veraces, ita dicunt: *In principio fecit Deus Caelum & Terram, ut nihil antea fecisse intelligatur, quia hoc potius in principio fecisse diceretur, si quid fecisset ante caetera cuncta, quae sunt procul dubio, non est factus mundus in tempore, sed cum tempore. Quod enim sit in tempore, & post aliquid sit, & ante aliquod Tempus post id quod praeteritum est, ante id quod futurum est. Nullam autem posset esse praeteritum, quia nulla erat Creatura, cujus motibus mutabilibus ageretur. Cum tempore autem factus est Mundus, si in ejus conditione factus est mutabilis motus &c.**

Probatur tertio, Ex refutatione rationum Aristotelis. Nulla enim quidquam probat, ergo: Probatur Antec. Non ex eo quod sit motor aeternus; ergo motus debet etiam esse aeternus, alioquin mutaretur. Tum quia D. Augustinus lib. 12. cap. 17. ait: *Novus (DEUS) quiescens*

quiescens agere & agens quiescere. Potest ad opus novum non novum, sed sempiternum adhibere Consilium, nec permittendo quia prius cessaverat, capit facere, quod non fecerat. Tum quia defacto Deus operatur & producit, ut patet ex illo Joan. 5. Pater meus usque nunc operatur & ego operor sine sui mutatione, ergo. Non etiam probat aliquid, quod Coelum sit Dei sedes, sine quali tamen fuisset, si Coelum ab aeterno non esset. Nam Coelum tantum dicitur sedes Dei improprie ex eo, quod ibi sese beatis facialiter communicet, quemadmodum Templum dicitur Locus Dei, de quo D. Augustinus l. 83. q. 20. ait: *Locus tamen Dei dicitur ab usque Templum Dei, non quod ibi contineatur, sed quod ei (specialius) sit praesens &c.* Si autem queras, ubi ergo fuit ante mundi creationem cum mellifluis Doctore lib. 5. de Confid. cap. 6. Respondeo: *Non est quod queras ultra ubi erat: praeter ipsam nihil erat; ergo in se ipso erat.* Nec denique tertia, nam licet sit summus bonus, non per hoc se debet statim summè communicare omnimodo, sufficit ergo quod se ad intra summè communicaverit Filio & Spiritui Sancto, ad extra autem se posse communicare Liberè, quando & quantum vult, magna in ipso est perfectio.

Arguitur 1. Si homo produceretur ab aeterno cum gratia justificante posset producere actum meritorium condignum vitae aeternae, qui actus esset aequivalens duratione, ac continuatione infinitis actibus, qui successivè producerentur; ergo esset infiniti valoris atque adeò infinitum lumen gloriae mereretur. Respondeo disting. consequens quo ad primam partem infiniti valoris extensivè concedo; intensivè nego; & distinguo etiam secundum consequens, mereretur lumen infinitum extensivè, si tale dabile esset, transeat, intensivè, nego consequ.

V.
Homo ab aeterno productus non mereretur infinitè.

Arguitur 2. Sequeretur, quia ignis ab aeterno productus, & stupae applicatus combureret illam, sed hoc implicat, ergo: Probatur sequela maj. combureret, quia esset causa naturaliter agens, & secundum D. Aurelium cit. si causa naturalis esset ab aeterno, &c. non combureret, quia ante introductionem formae ignis supponitur esse forma stupae, & quidem positivè, sed nihil potest esse positivè ante illud quod est ab aeterno, ut patet, ergo non combureret ab aeterno. Respondeo negando sequelam maj. ad probationem nego primam partem, quod scilicet combureret, quia licet sit causa naturalis naturaliter agens, non potest tamen agere ab aeterno propter positum impedimentum, quod est forma praesupposita, non sic est in Exemplo allato D. Augustini, nam sol in illo casu non inveniret ullam formam positivam, quae esset incompatibilis cum forma lucis.

VI.
Ratio cur ignis applicatus stupae non combureret eam.

IV.
Dico 2. Universum hoc quo ad res permanentes potuit a Deo ab aeterno produci, non verò quo ad successivas. Ita Doct. 2. Dist. 1. q. 3. Cavelanus, Pontus, Mast. Ruv. Connimb.

Probatur prima pars primò, autoritate D. Augustini lib. 6. de Trinit. cap. 6. ubi ait: *Quod si Sol esset ab aeterno, splendor, seu lumen esset ab aeterno;* quo argumento utitur contra Arrianos ad probandam coaeternitatem Filii Divini: Ex quo sic argumentor: majoris est virtutis Deus in causando quemcumque effectum, quam Sol illuminando, sed si Sol esset ab aeterno, illuminaret; ergo, cum Deus sit ab aeterno, causare potuisset quemcumque effectum, & consequenter etiam mundum. Item lib. 10. Civit. cap. 12. ubi ait: *Quod si spes ab aeterno esset, & fuisset in pulvere semper et subsistet vestigium, sed hoc vestigium esset in calcante, ergo.*

Probatur secundò: Quia oppositum per nullum medium intrinsicum, vel extrinsecum demonstrari potest, ergo. Probatur Antecedens: Non per medium extrinsecum, quia haec est voluntas Dei, cuius nulla potest assignari ratio, quare magis velit esse hoc sine principio durationis & hoc cum illo, nec etiam intrinsicum, quia haec abstrahit ab hic & nunc; ergo ex eius existentia non potest cognosci, quod debeat produci pro hoc nunc, vel pro illo.

Probatur terciò: Nulla potest ostendi implicita propter quam non potuisset mundus quo ad permanentiam fuisse ab aeterno productus, neque ex autoritate, quia licet forte aliqui Sancti Patres dicant Deo nihil coaeternum potuisse fuisse, intelligendi tamen sunt eadem aeternitate, à se scilicet, aut eodem modo, quò Filius Divinus ab aeterno, quia necessariò productus est, alia verò res tantum fuissent liberè productae, nec ex ulla sufficienti ratione; ergo nullo modo.

Arguitur 3. Pro Henrico: De omni productione verificari debet, quòd aliquando sit productum, vel quòd semper producat, sed quidquid producitur in illo instanti in quo producitur, recipit esse; ergo illud non fuit ab aeterno, sed habuit principium durationis; si verò dicatur semper produci, sequitur alterum absurdum, nempe quòd sit semper in fieri. Respondeo negando majorem: Quia talis creatura, neque semper, neque aliquando produceretur, sed semper esset producta.

VIII.
Solvitur argumentum Henrici.

Instatur: Creatura fit pro aliquo instanti; ergo aliquando produceretur. Respondeo disting. Fit pro aliquo instanti aeternitatis vel aevi, transeat; Temporis nego Antec. & consequ. Quia si Angelus, verbi gratia, produceretur, non est necesse, quòd non esse Angeli praecederet prioritate temporis esse Angeli, sed sufficit prioritate naturae praecedere. Neque in tali casu potest imaginari aliquid primum instantans, in infinito enim non datur primum & secundum, si enim incepisset in aliquo instanti, incepisset in tempore, nam ut D. August. 11. Confess. cap. 13. dicit: *Non enim erat ibi tunc, ubi non erat tempus.*

Urgetur: Angelus, verbi gratia, productus in aeternitate habet esse acquisitum; ergo cepit in aliquo instanti. Respondeo disting. Ant. habet esse acquisitum in tantum, quòd non habeat esse necessariò à se, sed ab alio concedo Ant. in tantum, quòd post non esse posterioritate temporis, tranierit ad esse, nego Ant. & consequ.

VIII.
Quod est ab aeterno adhuc est in potentia.

Arguitur 4. Ideò mundus potest non esse, quia ille prius fuit in potentia, deinde in actu.

actu, sed si crearetur ab aeterno non esset primò in potentia, postea in actu, ergò: Probatur min. quia esset ab aeterno, sed quod est ab aeterno non est in potentia, ergò: Probatur min. in illis, quæ sunt æterna, non differt esse à posse; ergò non esset in potentia, consequenter nec corruptibilis, quia quod est sine potentia, est incorruptibile. Respondeo negando minorem, cuius probationis minorem distinguo, quod est ab aeterno, non est in potentia præcedente, tempore, concedo minorem; naturam, nego. Itaque sicut causa non debet prius præcedere effectum tempore, sed sufficit naturam, sic sufficit illud quod ab aeterno producit prius in potentia fuerit naturam, licet non tempore. Ad axioma illud vulgatum, quòd in æterna non differt esse à posse, respondendum est cum distinctione, in æternis quæ sunt actus simplices & necessarii, verum esse, falsum in corruptibilibus & contingentibus, quæ liberè à causâ aliqua producuntur.

Non quod præcedat naturam præcedit etiam tempore.

Instatur: Illud prius tempore inest alicui, quod illi prius inest naturam, sed mundo prius naturam inest non esse, seu esse in potentia naturam, ex dictis; ergò illi etiam inest prius tempore non esse, quam esse. Respondeo negando majorem: duo opposita enim non inest eidem ordine naturam positivè, sed privativè, & ita non esse prius naturam inest mundo privativè, quam esse, non positivè, id est non esse prius inest mundo, quantum est ex se, quam esse, nisi impediretur ab extrinseco agente & loco non esse, daret esse, & idèd non est necesse, quòd si præcedat naturam, præcedat etiam durationem.

IX. Licet homo ab aeterno esset productus non essent tamen infiniti homines.

Arguitur 5. Si Deus produxisset Mundum ab aeterno, potuisset etiam simili ratione producere hominem potentem generare ab aeterno, à quo omnes homines essent usque nunc, sed si hoc factum esset, essent infiniti homines quia infinitum tempus, quod implicat, ergò etiam mundum posse esse ab aeterno. Respondeo conced. majorem negando minorem, quia licet infinitum tempus esset, illi omnes homines essent finiti, quia non fuissent producti ab infinito, generatio enim & productio includit mutationem, quia est inter terminos oppositos, & idèd nequit esse æterna, sed est interrupta. Deinde licet homo ab aeterno produceretur, non tamen debuisset ab aeterno generare, generatio enim requirit Temporis inceptionem.

Instatur: Si homo ab aeterno non generasset, sequeretur, quòd per infinitum tempus quieverit, quia ab aeterno usque ad primum nunc infinitum tempus fluxisset, sed, &c. ergò. Respondeo concedendo majorem, nec hoc est inconveniens aliquid magis, quam quòd Deus ab aeterno quieverit, cum tamen sit multò perfectior, quam homo in omnibus suis productionibus, nam ut utar verbis D. Augustini lib. 12. Civit. 17. Non cogitetur in eju (Dei) vacatione ignavia, desidia, inertia, sicut nec in eju operatione, Labor, conatu, industria.

X. Non potuit produci quoad successivam ab aeterno.

Probatur etiam secunda pars: Quia quodlibet successivum quæ tale, & quæ-

libet ejus pars includit essentialitèr prius & posterius, sed hoc est ab aeterno, quod non includat prius & posterius; ergò: major patet, quia per hoc distinguitur permanens à successivo, quod illud habeat omnes partes simul, hoc verò unam, aut aliam. Probatur minor: si in illo quod est æternum, posset assignari pars prior & posterior, posset dari aliud prius aeterno, sed hoc implicat, ergò: Probatur major; Posterior pars successivi esset ab aeterno secundum Adversarios; ergò prior pars esset prior illa, & consequenter daretur aliud prius aeterno. Idem etiam currit de quacunque parte totius successivi, quia ut dictum est 6. Physicorum, pars tam permanentis, quam successivi est divisibilis; si tamen per Entia successiva intelligantur Entia illa, quæ possunt durare, tempore infinito, in quibus nulla pars determinata assignari potest, nil implicat dari talia Entia successiva ab aeterno.

Quæres: Utrum universum hoc sit in æternum duraturum? ad quod respondeo, si naturales spectentur rationes, universum non esse naturalitèr destruable; nam Cæli ex communi omnium sententia non habent causam ullam destructivam, nec etiam Terra & ægætia, sublunaria licet corrumpantur, tamen hoc fit ita, ut ex unius corruptione concomitantèr fiat alterius generatio; Inò etiam præcibus naturalibus rationibus universum in æternum durabit, nam Scriptura sic fatetur: *Quod ipse dixit & facta sunt, mandaverit & statuerit ea in æternum & in seculum.* Iterum Eccl. 1. Terra autem in æternum stat, & 3. Omnia opera, quæ fecit Deus in æternum permanent. Deinde Cæli semper manebunt, quia in illis beati gaudebunt, Terra semper stabit, quia in ejus centro semper puniuntur damnati. Denique licet sæpè Textus Divini Eloqui pro contrario citari possint, aut universum mutandum, aut destruendum, id tamen omnes, ac præcipui Theologi intelligunt de mutatione, aut destructione, quoad accidentalia, non verò quoad Essentialia, nam verum est quòd animalia, & mixta ad sustentandam vitam humanam præcisè creata non sint duratura, non tamen illa quæ producta sunt propter alios fines.

QUÆSTIO III.

Quo tempore inceperit Mundus?

Hanc Quæstionem etiam olim à Gentilibus Philosophis adstruentibus Mundum æternitatem ad vix modum Christianis solvendam propositam D. August. lib. 11. Civit. cap. 5. sic retorsione elusit: *Querunt de mundi tempore, quid respondeamus quæro, quid ipsi respondeant de mundi loco.* Ita enim queritur, cur postea tunc & non ante factum sit, quemadmodum queri potest cur hic, ubi est & non alibi? Nam si iniqua præsentia ante mundum cogitant, in quibus eis non videtur Deus ab opere cessare potuisse, similiter ergò cogitant extra mundum infinita spatia locorum: *Quid si dicant inanes esse cogitationes hominum, quòd imaginantur loca, cum locum nullum sit præter mundum? Respondetur eis isto modo inane hominum cogitare.*

cogitare praeterita tempora vacationis Dei, cum nullum tempus sit ante Mundum. Verumtamen ad resolutionem de quaestione inter Catholicos versante progrediendo

Notandum, rem indubitatum esse,

Moysem primum Authorem esse illius descriptionis Mundi Genesis, nam id clarè insinuat Joan. 5. ubi Christus ait: Si crederetis Moysi, crederetis & mihi, de me enim ille scripsit, nempe Genesis 3. ubi dicitur, quòd semen mulieris conteret caput serpentis. Tum ex Trident. Sess. 4. ubi dicitur, quinque Libros Moylis esse canonicos: Tum ex D. Augustino lib. 18. Civit. cap. 39. his praemis

Dico 1. Mundus est conditus ab Annis

6874. Ita D. Augustinus lib. 15. Civit. cap. 13. Quem sequitur Ecclesia, & exprimit Baronius in Martyrologio Romano, estque haec calculatio desumpta ex LXX. Interpretibus, juxta quos ab exordio mundi usque ad Christum stetit Mundum 199. Beda asserit, quibus si addantur 1675. efficiunt. 6874.

Dico 2. Universum creatum fuit tempore

verno die Dominicae, quae fuit 13. Martii.

Probatur prima pars SS. PP. &

Theologorum communi consensu, ac venerabilis Bedae, qui in principio libri de sex aetatibus Mundi refert, in quadam Synodo Provinciali celebrata in Palæstina jussu Victoris communi P. P. consensu fuisse declaratum, Mundi creationem capisse tempore veris, & Adamum fuisse creatum 1. Kalend. Aprilis, quae est 23. Martii, quâ die etiam Dominus noster JESUS CHRISTUS fuit crucifixus, sed illa fuit 6. dies; ergò die 18. fuit dies prima.

Probatur secunda pars ex D. August.

Sermone 154. Temp. ubi ait: Venerabilis hic dies, qui Dominicus dies, & dies primus atque perfectus est, & dies clarus in quo visa est prima lux: & Sermone 151. Ipse est primus saeculi, in ipso formata sunt Elementa Mundi, in quo creati sunt Angeli.

Probatur secundo eadem pars,

Authoritate Astrologorum, qui cursum Solis per signa Zodiaci auspicantur ab Ariete, quod sol ingreditur 21. Martii, quae fuit quarta dies Mundi, in qua sol primò moveri capit, ergò. Confirmari potest congruentia, scilicet, ut universum hoc optimè Anni parte crearetur, sed optima pars Anni est Ver, quia ista pars est florens, amena, jucunda, &c. Hinc colligitur, quòd licet Anni principium in Januario inchoetur apud Christianos, hoc fieri, tum quia illo tempore noctes cessant crescere & incipiunt decrescere; Tum quia sol iterum tunc incipit ascendere; tum denique ex morali applicatione, quia eo tempore salus humana initium sumpsit.

Opponit contra primam partem Ni-

colaus Lyranus Celeberrimus Sacrae Scripturae Interpres ex ordine minorum de gente E. Amardi Hermann Physica.

Hebraea: Plantae & arbores fuerunt productae cum maturis Fructibus, ut patet ex pomo veritate primis Parentibus, sed fructus non sunt maturi, nisi in Autumno, ergò. Respondeo hoc fuisse factum ex speciali privilegio propter necessitatem hominis, & animalium utilitatem, quae tamen singulae propriis suis temporibus fructus suos producebant, nec hoc mirum videri debet, quia usque nunc in pluribus locis plures arbores reperiuntur, quae bis in anno fructum faciunt, adeoque argumentum nos non urget, imò si univèrsum in sui prima constitutione ob hanc rationem in Autumno productum dicendum esset, quomodo ergò tunc cerealia & herbae, quae non nisi in vere esse solent, inveniebantur? Certè si Deus illa extraordinaria in Autumno produxit, congruentius dicetur, quòd tempore amenissimo veris fructus produxerit autumnales.

Dico 3. Mundus est factus successivè per sex

dies Temporis, non verò per dies allegoricos. Hæc videtur esse contra D. Augustinum, qui lib. 2. Genes. imperf. cap. 25. & 11. Civit. cap. 29. opinatur illos sex dies non esse secundam temporis successiorem, sed in cogitatione Angelica, ut per mane significetur in eis cognitio distincta per speciem, vocatur cognitio matutina; per vespere cognitio in proprio genere, dicta vespertina; quod commodè sic explicari posse affirmat etiam Doctor 2. d. 3. q. 9.

Probatur tamen ex eodem S.

August. lib. Genes. perfect. cap. 1. ubi ait: Narratio in his libris (Genesis &c.) non genus locutionis figuratarum rerum est, sicut in Cantico Canticerum, sed omninò gestarum est, sicut in libro Regum: & cap. 2. ait: In principio conversionis meae duos libros scripsi contra Manicheos in Genesim (hi vocantur Genesis imperfecta) & quia mihi tunc non occurrerant omnia, quemadmodum proprie possent accipi, magisque non posse accipi videbantur, aut vix posse, aut difficile, ne retardaver, quid figurate significarent ea, quae ad litteram non poteram invenire, quanta valui & brevitate, & perspicuitate explicavi, ne vel multâ lectione, vel disputationis obscuritate deterriti, in manus ea sumere non curarent: Unde in lib. Retract. lib. 1. cap. 18. hos posteriores magis recommendat dicens: Breviter admoneo, ut illi duodecim libri legantur, quos longè postea Episcopus feci, & ex ipsis de isto (Genes. imperfecta) judicetur.

Probatur secundo: Quia Moyses

Exodi 20. & 30. rationem reddens, quare Populus Israeliticus Sabbatum Domino sacrificare deberet, hanc ponit, quia Dominus sex diebus laboravit, & septimo die quievit ab omni opere suo, quae ratio nulla est, si illi sex dies allegoricè deberent intelligi, deinde nulla implicantia, vel inconvenientia in DEO hinc sequitur. Tandem valdè difficulter multa in sensu allegorico explicari possunt.

Aaaa QUÆ

VI. Mundus factus est per sex dies.

VII.

QUÆSTIO IV.

Quid quolibet die sit factum in Mundi creatione?

I.
Moyſes deſcribit opera ſex dierum.

Totam hanc veritatem elegantè deſcripſit Moyſes Genef. 1. & quidem de prima die ait: Deum feciſſe Cælum & Terram, terram fuiſſe inanem & vacuum, tenebras ſuper faciem abyſſi; Deumque dixiſſe: fiat lux, & di- viſiſſe lucem à tenebris, ac appellaiſſe lucem diem & tenebras noctem: Factumq; eſt mane & vèſperè dies unus, id eſt, primus. Quare non exigua eſt difficultas, quid intelligatur per lucem, quid per tenebras & quomodo, nondum creato Sole, potuerit dici: & factum eſt mane, & vèſperi dies unus. Unde ipſe D. Auguſtinus lib. 11. Civit. cap. 6. ait: *Primos tres dies, Sole nondum creato, ſibi eſſe perdifficile, aut etiam impoſſibile cogitare, nedum dicere: Videmus quippe, ait cap. 7. iſtos dies noſtros non habere vèſperem, niſi de ſolis occaſu; nec mane, niſi de ſolis exortu, illorum autem tres dies, ſine Sole peracti ſunt.* Itaque ad reſolutionem

II.
Primà die creatum eſt Cælum Em- pyreum, Terram, aquas &c.

DICO I. Primà Die creatum eſſe Cælum Em- pyreum, & totam terraqueam ſphæram con- fuſam. Hæc eſt D. Auguſtini lib. 11. Civit. cap. ult. lib. 1. Genef. cap. 12. & 2. cap. 11. Item lib. 12. Confell. cap. 7. ubi ait: *Tu eras & aliud nihil. Unde feciſti Cælum & Terram, duo quædam, unum propè Te, alterum propè nihil. Unum, quò ſuperior tu eſſes, alterum quo inferius nihil eſſet. Et quia terra, & aqua unam globofam molem confuſam conſtituebant, benè dicitur fuiſſe inanis & vacua, id eſt, inutilis, ſine germine, herbis & arboribus; vacua verò eò, quòd habitatoribus careret; ſine potentia & virtute generativa, quam primò accepit die tertia, ac ſine ornatu, quem deſectò habet, tota incompoſita & inviſibilis, ut inde etiam dicatur abyſſus & chaos, propter confuſionem, ſecundum Elementorum commixtionem, ſicut in mixto chaos & confuſio eſt, ubi fæces vino & vaporibus immixtæ ſunt & quia nulla erat ei ſpecies, & lux non aderat, dicuntur fuiſſe tenebræ ſuper faciem abyſſi. Totam hanc rem præclare deſcribit D. Auguſtinus lib. 12. Confell. cap. 3. his verbis: *Nimirum hæc Terra erat inviſibilis & incompoſita, & neſcio, qua profunditas abyſſi, ſuper quam non erat lux, quia nulla ſpecies erat ei, unde juſiſti, ut ſcriberetur, quòd tenebræ erant ſuper abyſſum, quid aliud, quàm lucis abſentia; Ubi enim lux eſſet, ſi eſſet, niſi ſuper-eſſet eminentiò & illuſtrando: Ubi ergò lux nondum erat, quid erat ad eſſe tenebras, niſi ab-eſſe lucem? Super itaq; erant tenebræ, quia lux non ſupererat, ſicut ſonus ubi non eſt, ſilentium eſt, & quid eſt eſſe ſilentium, niſi ſonum ibi non eſſe? per quod retunditur error eorum, qui dixerunt tenebras fuiſſe ab æterno, vel tenebras fuiſſe citius creatas, quàm lucem. Et ſi cui placuerit, legat copioſè de hac**

re D. Auguſtinum per totum lib. 12. Conf. citat.

DICO 2. Primà die etiam creati ſunt Angeli. Ita D. Auguſtinus, qui lib. 11. Civit. cap. 7. ait, per lucem poſſe intelligi Angelos productos. Imò in libro 12. Confell. per tò Cælum, qui non fuerunt vacui & informes. Sed manendo in littera;

Probatur Concluſio ex Concilio Lateranenſi cap. Firmiter de Summa Trinitate ſub Innocentio 3. ubi habetur: *Creator omnium viſibilem & inviſibilem, ſpiritualem & corporalem, qui ſua omnipotente virtute, ſimul ab initio temporis, utramq; condidit creaturam, ſpiritualem & corporalem, Angelicam, videlicet & mundanam; Ex qua Autoritate aliqui volunt, Concluſionem hanc eſſe de fide, verim perperam, nam imprimis non erat intentio Concilii hanc rem hinc deſinire, & incidenter tantum de ea agere: Tum quia ly ſimul intelligi poteſt & accipi pro pariter: Tum licet apud Job. cap. 40. dicatur: *Bohemot principium viarum Domini: Si de Diabolo intelligatur id tantum verum eſt de prioritate & via, ac ordine perfectioris; non verò de prioritate durationis; Attamen ibi ſermo eſt vel de Cæte, vel Elephantæ, qui ob excellentiam, magnitudinem & fortitudinem dicitur principium viarum Domini.**

Probatur ſecundò: Angeli non ſunt creati ante, nec poſt; ergò ſimul cum Cælo Em- pyreo; Probatur Antè: non ante, tum quia in Genef. 1. dicitur: *In principio id eſt, ut exponit D. Auguſtinus lib. 12. Confell. 20. in ipſo exordio faciendæ arg. operandi fecit Deus Cælum & Terram: Tum Pfalm. 101. In initio tu Domine terram fundiſti & opera &c. Nec etiam poſt, quia Job 31. dicitur: *Ubi eras cum ponebam fundamenta terre, cum me laudarent aſtra matutina, & jubilarent omnes Filii DEI.**

DICO 3. Iſtâ die creata eſt etiam quedam lux corporaliſ. Ita Genefis & D. Auguſtinus lib. 11. Civit. cap. 7. ubi dicit: *Primitivè lux verbo Dei facta, atq; inter ipſam & tenebras, Deum ſeparari narratur: & eandem lucem vocaſſe diem & tenebras noctem, ſed qualis illa ſit lux, & quo alternante motu, qualemque vèſperem & mane fecerit, remorum eſt à ſenſibus noſtris, nec ita, ut eſt, intelligi à nobis poteſt, quòd tamen ſine ulla heſitatione credendum eſt. Unde dicitur communiter poſt S. Auguſt. & Bo- navent. quòd fuerit nubes quedam lactida, claritate quâdam tenui ſuperiores partes illuminans & Divino impetu, vel miſterio Angelorum ſic impulla, ſic manè & vèſpere facere potuit, quemadmodum ſol facit, vel deſectò perſpicitur fieri poteſſe, ut Divus Auguſtinus docet, licet enim ex aqua & terra unum totum chaos eſſet, illæ tamen erant valde vapores*

vaporabiles & tenues. Unde lux illa lucere ibi poterat, cum etiam nauat faciant aquas spissiores lucidas artificio, nempe oleo de ore emisso infra aquas; sic docet expressè D. August. lib. 5. Genes. litt. cap. 12. An lux ex una parte facta est, ut ipsam circumiens etiam noctem ex alia parte, consequenter circumire permitteret. Cum enim totam terram adhuc aqua regetet, nihil impediēbat, ut aquosa & globosa molles ex una parte faceret diem lucis presentia, ex alia noctem, lucis absentia, quae in eam partem succederet a tempore vespertino, ex qua lux in aliam decideret. Si autem quæras, quorsum deveniret, creato Sole, illa nubes livida? R. vel ipsam fuisse resolutam in nihilum, sicut Stella Magorum; vel fuisse Solem & Stellas ex ipsa creatas.

VI. Secunda die factum est firmamentum & Caelum Siderum, Planetale, æthereum & purius æreum.

Dico 4. Secundâ die factum est firmamentum & Caelum Siderum, Planetale, æthereum & purius æreum.

Probatur primò ex Genesi 1. Quia sic simplicius intelligitur, cum Scriptura appellaverit Firmamentum Caelum, Caelum autem in Scriptura non dicitur tantum Empyreum, Siderum & Planetale, sed etiam æthereum & æreum, saltem purius.

Probatur secundò: Ex D. Augustino in Præfat. Psalmi 47. Secundâ Sabbati, id est post diem primum, quem dominicum dicimus, quæ etiam secunda feria dicitur, factum est firmamentum Cœli, imò firmamentum Cælum, Cælum enim vocavit Deus Firmamentum. Item lib. 4. Gen. litt. cap. 7. & lib. Gen. imperf. cap. 14. ait: Non absurdè existimari potest Firmamentum Cœli in Divinis Scripturis usque ad hæc spacia (nubium) vocari ut & aer tranquillissimus & sincerissimus (in cuius tennitate aves vivere non possunt) ad firmamentum pertinere credatur. Et ideo dixit, Deum non creasse hodie aliqua germina, herbas, quia in his partibus nulla erat politurus animalia refectione indigentia, at inferiorum (partem aeris & terram) quam sibi congruentibus animalibus ornaturus erat necessariis eorum indigentis cibi ante disavit, tertiâ nempe die.

VII. Quæ dicitur de firmamento.

Dices: Nec ullum ex dictis Cœlis dici potest Firmamentum, quia omnia sunt mobilia & instabilia, quod est contra rationem Firmamenti. Respondeo cum D. Augustino lib. 2. Gen. litt. cap. 10. Hoc sanè noverint, nec nomen firmamenti cogere, ut stare Cælum putemus, Firmamentum enim non propter stationem, sed propter firmitatem, aut propter intransgressibilem terminum superiorum, & inferiorum aquarum vocatum intelligere licet.

Dices 2. Aer non est habilis ad aquas sustentandas superiores, cum sit multò rarior, quam aqua: Deinde, Firmamentum est factum ex aqua præexistente, sed aer non videtur inde fieri potuisse, cum sit magis subtilis, ergò. Respondeo, quamvis aer solus non detineat aquas, detinere tamen alios Cœ-

los, qui sunt solidi quasi ere fusi. Et hinc ad secundum dico, quod ex solidioribus partibus aquæ facti sunt Cœli, remanentibus tenuioribus pro aere supremo; Insuper materia ipsa aquæ est indifferens ad hanc & illam formam, unde ex illa, tam bene aer, ac Firmamentum aliud fieri potuit, quare dicitur: spiritum Dei ferebatur super aquas, id est, cognitio- ne & intentione æthera ex materia aquæ formandi.

Dico 5. Hæc die sunt separata aquæ calles à sublanaribus, quæ omnes sunt ejusdem naturæ. Prima pars patet, de secunda est difficultas; nam aliqui volunt, per aquas super Firmamentum, intelligi Angelos, ut sentire videtur ipse D. Augustinus lib. 13. Confess. cap. 15. & alibi sæpè aliorum errores refert, vel in aliquo sensu æquivoco accipi possunt. Attamen

VIII. Aquæ super firmamentum sunt ejusdem rationis cum nostris.

Probatur primò Ex Scriptura, quæ hîc & frequenter alibi constantissimè mentionem facit aquarum, quæ super Cœlos sunt, ut Psalmo 148. Daniel. 3. ubi post Cœlos, aquas, statim tres pueri invitant ad benedicendum Deum, postea descendunt primò ad Stellas, Solem & Lunam, & ad alia omnia ordine, quæ sunt, usque dum veniant ad maria & flumina.

Probatur secundò, Autoritate D. Augustini lib. 2. Gen. litt. cap. 1. ubi ait: Cuncta Deo possibilia sunt: neq. enim si vellet sub aqua oleum aliquando manere, non fieret. Item secundum Omnipotentiam Dei oportet nos credere, aquas etiam tam graves, quam novimus, ac sentimus. Cœlesti corpori, in quo sunt Sidera, superfusus: & cap. 5. Quoquo modo autem, & qualesq. aquæ illæ sint, esse eas ibi minime dubitemus: Major est quippe Scripturæ hujus Autoritas, quam omnis ingenii humani capacitas. Sed

IX. Deus conferat aquas.

Dices 1. Si essent ibi aquæ veræ ejusdem naturæ cum nostris, deberent ex influxu astrorum, continuo motu, & diuturnitate temporis corrumpi. R. negando sequelam; tum, quia ob multitudinem aquarum facile resistere possunt cuicumque corruptivo; tum, quia semper habent concursum actualem Dei confervantem eas.

X. Aquæ ibi non gravitant.

Dices 2. Aquæ illæ valdè gravitent, essentque in statu violento ibi; sed hoc dici non debet, ergò. R. primò: Quid inde? nam & defectò non sunt in loco naturali ultimato. R. secundò: Aquas non debere dici esse ibi in statu violento, quia talis tantum est, quando sursum sunt intra concavum Cœli, non verò quando supra Cælum, R. tertio: Aquas illas posse esse tenues, quæ sursum esse pe- tunt, sicut vapores ascendunt aërem, & sicut phlegma in homine est in capite, adeoque connaturalitèr, quod præclare ad- vertit D. Augustinus lib. 11. Civit. cap. ultimo, contra eos arguens, qui ob gravitatem aquarum eas super Cælum esse

negabant his verbis: Hi secundum rationes suas, si ipsi hominem facere possent, non es pituitam, quod Græcè phlegma dicitur & tanquam in Elementis corporis nostri aquarum vicem obtinet, in capite ponerent, ibi enim est sedes phlegmatis secundum opus Dei utiq; aptissime, ut si hoc nesciremus, isti trutinatores Elementorum, nequaquam crederent. Allegoricè tamen negandum non est, per aquas illas intelligi Angelos, sicut etiam alias intelliguntur homines, Aquæ multæ, populi multi.

XI.

Tertiâ die congregatæ sunt aquæ in unum.

DICO 6. Tertiâ die congregatæ sunt aquæ omnes in Mariæ & flumina, ac fontes ad cavitates præparatas virtute Divina perductæ. Patet ex Gen. & probatur etiam ex Autoritate Sancti Augustini lib. II. Civit. cap. 9. & enarrat in Pl. 93. Tertiâ die quid factum invenimus speciem decoris terræ & maris, & segregationem, ut omnis congregatio aquarum vocaretur mare & arida vocaretur terra. Quod autem virtute Divina fuerint discretæ, patet ex ratione D. Augustini pro sequenti Conclusionis alleganda, alioquin enim, si virtute sua defluere debuissent, multum temporis præterlabi debuisset. Quod verò flumina saltem majora, & fontes etiam aliqui sint hæc eadem die facti, patet ex eo, quod in Paradiso egrediebatur fluvius, id est Fons, ut habet alia translatio Augustino teste, qui inde dividitur in quatuor capita, seu fluvios, quorum nomina Phison (nunc Ganges) Gehon (nunc Nilus) Tigris & Euphrates. Sed

XII.

Quando aquæ sine congregatæ in locum unum.

DICES: Scriptura dicit hac die congregatæ esse aquas in locum unum, sed si in fontes & flumina essent distributæ, non essent congregatæ in locum unum, ergo. R. Omnes aquas congregatas in locum unum propter connexionem earum ad se invicem per occultos meatus, omnes enim ex mari fluunt & refluent; quod etiam de Mari rubro omnino puto verificandum, quod alioquin nullam videtur habere cum aliis connexionem, & patet hoc Spiritum Sanctum intendisse tantum, & non unius solummodo loci continentiam, quia subditur: Congregationesq; aquarum vocavit Mariæ, in plurali.

XIII.

Piscina super Alpes habent connexionem cum mari.

Instabis. Super Alpes sunt lacus, & piscinæ pergrandes, quæ nullam videntur habere posse cum mari connexionem, utpote cum sint altiores omni mari. Respondeo, aquas quantumcumque in altis montibus resideant cum Mari necessariam habere connexionem, nam si defluunt, & non haberent unde iterum auferentur, deficerent aliquando influxu; si non fluant calore Solis, gelu & rei attractiva aridæ terræ exsiccarentur intra paucorum annorum spatia. Unde cum contrarium videamus experientia, dicendum omnibus similibus lacubus, & piscinis per anfractuosis meatus subministrari aquas ex Oceano. Nec obstat quod tales montes sint altiores Mari, & altius se non ascendant: Quia Oceanus per quolibet viginti quatuor horas quater æstum patitur, influxum siderum, unde in multis locis, teste Kirchero, elevatur & agitatur in maximos montes, qui proinde suâ naturali gravitate aquis canales implent, propellunt & in montibus altis

ejiciunt. Patet hoc à simili I. Nam quando Syringæ implentur aquis ibi quiescunt, nec diffluunt, si tamen imposueris pistillum, & impuleris statim ejaculantur in altum, sic aquæ illæ agitæ & in montes exurgentes, eas quæ in canalibus sunt deprimunt & evomunt. Sed

Urgebis: Saltem cessante æstu marino, & dum Oceanus refluxit fluxus aquarum in montibus cessare deberent, quod tamen non fit. Respondeo, licet ex hoc capite videatur debere cessare, ex alia tamen ratione continuo fluunt, nam una pars aquæ inter canales constitutæ trahit aliam ad unitatem totius universi conservandam, ne vacuum admittatur, ad quod impediendum experientia docet aquas etiam in tubis, & vina in extractoriis ascendere sursum, dummodo in vase non deficiat.

DICO 7. Hæc eadem die productæ sunt virtute Divinâ, herbæ, flores, plantæ, arbores, cum seminibus & fructibus pluribus terræ subministrant materiam. Deducitur clarè ex Gen. I. &

Probatur ex D. Augustino lib. 5. Gen.

lit. cap. 4. ubi ait: Hæc enim verba magis apparent femina esse exorta ex herbis & lignis, non autem illa ex seminibus, sed ex terra, præsertim quia & ipsa verba Dei sic se habent: Non enim ait: Germinet semina terræ herbam sani & lignum fructuosum, sed ait: Germinet terra herbam sani seminantem semen, ut semen ex herba, non herbam insinuaret ex semine; & lib. 4. cap. 33. Hæc enim numerosa tempora peragunt, quos cum creverent non temporaliter acceperunt: alioquin si natura usitata spatia, cum hæc primitus verbo Dei facta sunt cogitemus, non uno die opus erat, sed pluribus, ut ea quæ radicibus pullulant, terram, resurgunt, super primitus germinarent: Deinde certo numero dierum pro suo quoque genere in auras erumpent, etiam si hucusq; fieret, quod de creata natura eorum die uno, id est tertio, Scriptura narravit.

DICO 8. Hæc eadem die germinate sunt herbæ venenatæ, spinæ, tribuli &c.

Probatur primò: Ex D. Augustino lib. 2. Genes. literalis cap. 18. ubi sic loquitur: Quæstio de spinis & tribulis solet oboriri, & quibusdam lignis infructuosis, vel cur, vel quando creata sint, cum Deus dixerit: producat terra herbam pabuli seminantem semen, & lignum fructiferum faciens fructum. Et postquam allegasset, quod videatur de spinis, & tribulis facile responderi posse, tunc incepisse, cum dixit post peccatum Adæ: germinabit tibi spinas & tribulos: Nihilominus ipse sic respondet: Nec tamen facile dicendum est, tunc cepisse ista oriri ex terra. Fortassis enim, quoniam in ipsis quoque generibus seminum multæ reperiuntur utilitates, poterant habere locum solum sine ulla pena hominis, sed ut in agris, in quibus jam penulter laborat, etiam ista nascerentur, hoc ad cumulum penæ

valere credi potest, cum possent alibi nasci, vel ad avium, pecorumque pastus, vel ad ipsorum hominum aliquos usus. Quamquam & ille sensu non abhorret ab his verbis, quo ita intelligitur dictum, spinas & tribulos pariet tibi, ut hæc etiam antea parient, non tamen homini pareret ad laborem, sed animalibus ad convenientem cibum. Hinc

Probatur etiam ratione: Tum, quia Scriptura universaliter loquitur, & Deus septimo die quieverit ab omni opere, quoad speciem, tum, quia Deus non immutavit post peccatum naturas animalium, cur ergo florem, ut rosa antea non, sed post cresceret cum spina; Tum, quia serpentes, Ignis, & aqua nociva sunt, & tamen ante peccatum Adæ producta; Tum denique, quia licet herbæ venenatae aliquibus sint virus, aliis tamen sunt cibus, & Medicina, spectantque ad pulchritudinem universi.

Dices Gen. 3. dicitur Adæ, in poenam peccati: Maledicta terra in opere tuo spinas, & tribulos germinabit tibi. Respondeo cum D. Augustino supra: Terram tunc cepisse ista homini parere ad arduum negotium, cum post peccatum cepit in terra laborare. Non quod alius locum (tantum) nascerentur, & post in agris, quos homo ad capiendas fruges, coleret, sed & prius, & postea in eodem locis, prius tamen non homini, post autem homini, & hoc significetur quod additum est: Tibi, quia non est dictum, spinas & tribulos pariet, sed, pariet Tibi, id est, ut jam ista nasci incipiant ad laborem, quæ ad pastum tantummodo aliorum animalium antea nascebantur.

Dico 9. Istâ quoque die creatus est Paradisus, quantum ad amantem loci, herbarum & plantarum.

Probatur: Quia Gen. 2. legitur: Plantaverat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formaverat, sed si à principio, ergo retro aliquot diebus, ante formationem hominis, sed hoc principium non fuit initium creationis, utpotè cum tunc terra esset invisibilis, confusa, aquis cooperta, ergo principium fuit, quando discreta fuit ab aquis, & habitabilis reddita, nec in illa alia die fit mentio de ipso, nec ratio ulla, quare differretur ejus productio. Ubi autem fuerit? facile demonstratur ex septuaginta, & Patribus antiquis, nempe fuisse ad Orientem respectu Palestine. An verò adhuc sit, est res incerta & rationabilius, quod non sit amplius, quoad amantem (locus enim sublatus non est) nullum namque vestigium ejus inveniri potest, nec inventum etiam ab aliis, qui celeberrimas Mundi partes, terrâ, Marique peragrârunt, maximè cum & Diluvium facile destrueret potuerit, imò de se, nemine colente, perire debuerit. Ubi autem sit Elias, & Enoch, novit Is, qui eos transtulit, cui loca amantissima non desunt, licet autem dicatur Enoch translatus ad Paradisum, intelligi potest & debet de loco aliquo amano, in quo Divino amori, & contemplationi intentus degat, maximè cum Græca Exemplaria in Paradisum non habeant.

DICO IO. Quartâ die fecit Deus Stellas, Solem & Lunam in Sphæris Cælestibus, vel quoad substantiam & lucem simul, vel quoad lucem solam. Prima pars patet ex Gen: & ex D. Augustino. Enarrat in Psal. 93. dicente: Quarto die luminaria fecit Deus in Cælo, Solem in potestatem diei, Lunam & Stellas in potestatem noctis.

DICO I I. Deum probabiliter creavit lunam novoluniam. Hæc est Divi Augustini lib: Genes: Imperfectæ cap. 13. dicentis: Ex eo, quod dicitur luminare minus initium noctis (nostra versio habet, ut præsit nocti) quidam volunt significari, lunam plenam esse primitus factam, quod plena luna initio noctis assurgit, id est, mox post solis occasum, sed hoc absurdum est, ut non à prima (à qua novilunium dicitur) sed à sexta decima, vel quindecima (quando plenilunium est) numerandi sumamus exordium, nec illud moveat, quod perfectum fieri debuerit luminare, quod factum est; omni enim die perfecta est, sed ideo perfectio ab hominibus non videtur, nisi cum ex contraria parte soli apposta fuerit, nam etiam cum illo confusa, quoniam sub illo est, videtur finire, sed etiam tunc plena est, quia ex alia parte illustratur, nec videri potest ab eis, qui subter sunt, id est, terram incolunt. Quamvis Lib. 2. Gen. litt. cap. 15. se medium stare, & neutrum asserat, sed planè dicat: Sive primam, sive plenam lunam Deus fecerit, fecisse perfectam. Officium autem eorum assignatur Gen. 1. ut præsent diei, & nocti in signa (temperatam & serenitatem) & tempora quatuor anni; in dies artificiales & naturales; & annos solares & lunares. Dicuntur autem Sol & Luna luminaria magna sive majora; tum, quia Sol simpliciter putatur à pluribus major omnibus aliis astris; tum, quia nobis sunt talia, & majorem operationem habent in his inferioribus, quam omnia alia astra.

DICO I 2. Quintâ die creavit Deus pisces, & Cete grandia, aves ex aqua, & volatilia etiam pisces vel aves non sint. Patet ex Gen. 1. ubi dicitur: producant aquæ reptilia animæ viventis, ubi per reptilia intelliguntur pisces; Unde in Psalmo 103. in Mari dicuntur esse reptilia, quorum est numerus; dicuntur autem pisces reptiles, quia quasi omnes pedibus carent, & quasi repunt, dum se pennulis per aquas trahunt, licet eorum etiam quidam gradiantur, quia à potiori sit denominatio, sicut etiam in animantibus quædam repunt, cum Augustino teste lib. Gen. litt. cap. 8. Tam pauca fortassis animalia in terra repunt, quam pauca in aqua gradiuntur: Unde

Probatur Conclusio etiam Auctoritate S. Augustini quoad omnes partes. Nam Traçt. 122. in Joannem expressè ait: Quintâ die producta esse animalia, quæ in aqua, & quæ in aère volant. lib. 1. Gen. imperfect. cap. 5. Non itaq, immeritò non solum pisces & Cetera, quæ in aqua sunt animalia, sed etiam aves de aqua nasas esse fidelissima scriptura memorat, quia per istum aërem volare possunt, qui de terra & mari humoribus surgit: & cap. 15. dicit: Cur additum est pennatum (septuaginta loco omne volatile secundum genus suum habent omne pennatum) An potest

potest esse volatile quod pennas non habet? Sed si potest non, quid hoc genus fecit Deus? Quandoq; non invenitur ut sit factum? An omnino potest aliquid volare sine pennis? Nam & vesperiliones, & locustæ, & muscæ, & si quid hujusmodi est, quod plumis caret, pennis non caret, sed pennatum est, ne solas aves intelligeremus, & supra terram volant infra aquas, idem non dictum est aves, sed volantia generaliter, & volatile pennatum. Imò certò constat, non modo pisces, ut ait S. Doctor, volare infra aquas, sed etiam supra, nam ut legitur lib. 1. Americæ descript. cap. 1. dum Hieronymus Benzo navigasset post Insulam Palmam versus Indiam occidentalem, sextâ die in navem & carbala magnam multitudinem piscium involasse magnitudinis ad spitamam habentes pennas, ad similitudinem Vesperilionum, quod exactius Hispani considerantes deprehenderunt eos frequenter sic volare ad centum passus, ut eflugiant alios pisces insequentes se.

XXI.
Aves sunt nature aqueæ.

Corvi aquatici in Bohemia.

XXII.
Explicatur textus Genesis.

XXIII.
Sextâ die omnia animalia facta sunt.

Denique Aves esse ex aqua productas, probat earum magna cum aqua Symbolizatio; nam plus res in eis nidificant, inhabitant, & exinde vivunt, ut patet de Gruibus, anatis, quarum una species est, quod in arboribus nidificant ad aquas, & pullum exclusum subito ad aquas projiciant, qui statim etiam natat. In Regno Bohemiæ est notissima species Corvorum Hydranticorum in aquis nidificantium, qui turmatim, & quasi armatim pisces insequuntur & venantur, solent etiam formare super aquas mediam quasi lunam, alternatim quæ infra aquas sese submitunt & submergunt, qui pisces inferius pellunt, & superius evadere non sinunt alii, usque dum eos ad angustias aliquas adigant, ubi subsistentes vicissim prædam faciunt. Ut ego vidi, dum Trebonæ apud Canonicos Regulares docui, ubi super unius piscinæ extremitatem angularem rustici ultra quinquaginta Sexagenas attulerunt de ovibus corum, quibus solvuntur, ut tali viâ dictos corvos veluti nocivos, & damnificantes extirpent, propagationemque nimiam impediunt.

Dices: Genesis 2. dicitur formati de humo cunctis animalibus terræ & universis volatilibus Cæli: & c. ergo aves de terra productæ fuerunt, & non de aquis. Respondeo cum D. Aug. lib. 9. Gen. ad litt. cap. 1. vel tò Et referendum esse ad formati, non ad vocem humo; ut sensus sit: Formatu de humo cunctis animalibus terræ, & formatu universis volatilibus, vel terram seu humum intelligendam esse universaliter sic appellatam simul cum aquis, quemadmodum appellata est in illo Psalmo: Ubi Cælestium laudibus terminatis ad terram facta est conversio sermonis, & dictum: Laudate Dominum de terra Dracones, & omnes abyssi. Nec postea dictum est: Laudate Dominum de aquis: Ibi enim sunt omnes abyssi, quæ tamen de terra laudant Dominum, secundum istam universalem appellationem terræ, secundum quam etiam de toto Mundo dicitur: Deus qui fecit Cælum & terram, sive de arida, sive de aquis, quæcumq; creata sunt, de terra veraciter creata intelligitur.

DICO I 3. Sextâ die producta sunt omnia pecora, reptilia & gradientia, & omnes bestia terre tam munda, quam immunda, quæcumq; etiam nunc ex putri nascuntur, exceptis iis, quæ de Corporibus

mortuorum, & aliis vitii, & purgamenti nascuntur. Prima pars patet ex Genesi. Secunda est D. Augustini lib. 3. Gen. litt. cap. 14. ubi dicit: Nonnulla de minutissimis animalibus quæstio est; utrum in primis rerum productionibus creata sunt, an ex consequentibus rerum mortalium corruptionibus? Et potest quidem dici ea minutissima, quæ vel ex aquis, vel terris oriuntur, tunc creata, in quibus etiam illa non absurde intelliguntur, quæ nascuntur ex iis, quæ terrâ germinante orta sunt. Cetera verò quæ de animalium signantur corporibus & maxime mortuorum, absurdisimum tunc est dicere creata, cum animalia ipsa creata sunt, nisi quia inveniat jam in omnibus animalium Corporibus viam quadam naturaliter, & quasi præseminata materia, & quadam modo initiata primordia futurorum animalium, quæ de corruptionibus talium Corporum etiam exortura. Quod de similibus animalibus sentit D. Aurelius, idem sentiendum puto de animalibus adulternis, ut sunt Muli, &c.

DICO I 4. Hæc etiam die creatus est extra paradysum in statura, & figura perfecta Adam. Ita clarè deducitur ex Genesis primo capite.

Probatu primo: Quod extra paradysum fuerit creatus, quia Gen. 2. in quo posuit hominem, quem formaverat. Tullit Dominus Deus hominem, & posuit eum in Paradiso voluptatis. Quod sanè congruebat, ut cognosceret hominogenitum Dei beneficium, & Paradysum sibi ex naturali constitutione non deberi. Quod verò productus fuerit in statura & figura perfecta, Probatu, ex D. Augustino lib. 1. peccat. Merit. cap. 37. ubi dicit: Adam quod pertinet ad Corporis quantitatem, non parvulus factus est, sed perfecta mole membrorum. Et lib. 6. Gen. litt. cap. 12. factus est quoque erectus Statura, ut hoc ipso admoneretur non sibi terrena esse sectanda, veluti pecora, quorum voluptiones omnia ex terra est, unde in alium cuncta pecora prona, atq; prostrata sunt. Similiter docet D. Bernardus sermone de S. Martino ubi ait: Propterea rectum fecit hominem etiam Corpore, & os homini sublime dedit, ut attollens ad sidera vultus illic sustineret, ubi tam beatam, & preeminentem conspicit mansionem. Decebat quoque perfectissimum Artificem, cuius opera erant valde bona, & statum Innocentiæ hominem creati perfecta ætatis & Statura.

Fuit autem homo creatus ad imaginem & similitudinem Dei, quæ consistit in eo, quod ejus anima incorporea sit immortalis, & libera; quia prædita est intellectu quo fit ut sit capax Domini, & aliis creatoris præsentis, gratiæ, & ipsius Dei per Visionem & Fruitionem: Ita D. D. Augustinus & Bernardus Quorum prior lib. 1. Gen. contra Manichæos cap. 17. sic ait: Noverint in Catholica disciplina spirituales fideles non credere Deum formâ corporis definitum, & quod homo ad imaginem Dei factus dicitur, secundum interiorem hominem dici, ubi est ratio & intellectus. Unde etiam habet potestatem piscium, ut intelligeremus, non propter corpus hominem dici factum ad imaginem Dei, sed propter eam potestatem, quâ omnia pecora superat. Omnia enim animalia subiecta sunt homini non propter corpus, sed propter intellectum, quem nos habemus, & illa non habent.

habent. Quibus verbis clarè docet secundam allegatam similitudinem. D. Bernardus verò Serm. 80. in Cant. tertiam, ubi ait: Nempe non ad imaginem tantum, sed ad similitudinem facta est (Anima) in quo similis sit, quæ? Audi de imagine prius. Verbum est veritas, est sapientia, est iustitia & hæc imago. Cujus? Iustitiæ, sapientie & veritatis; est enim imago hæc iustitiæ de iustitiâ, Sapientia de Sapientia, Veritas de Veritate, quasi de Lumine Lumen, de Deo, Deus. Harum rerum nihil est anima, quoniam non est imago, est tamen earundem capax, appetensq; & inde fortassis ad imaginem. Cæsa creatura in capacitate quidem Majestatis, in appetentia autem Rectitudinis insigne præferens.

Primum verò pulchrè describit Sermone 81. his verbis: *Sola que in ipso stare cognoscitur anima hominis, in eo dignitatu creata est vita a vita, simplex à simplici, immortalis ab immortalis, ut non sit longè à summo gradu, ubi scilicet id est esse, quod beatè vivere est, in quo solum stat beatitudo, & solus potens Rex Regam, & Dominus Dominantium, accipit itaq; in sua Conditione Anima, est non esse, posse tamen esse beata, summo proinde gradui, quantum licet approprians, non pertingens tamen; Fatemur similitudinem, æqualitatem rennuimus, verbi gratia, Causa, vita Deum, vita & anima, similia quidem, sed dispar. Alias autem immortalis est anima, & in hoc nihilominus Similis Verbo, sed non æqualis. Adhuc unum occurrit, quod minime præterito, nec enim minus insignem similitudinem Verbo animam facit, & forte etiam plus, Arbitrii libertas hæc est, planè Divinum quoddam præsulgens in anima tanquam gemma in auro.*

Quarto est etiam similitudo hominis ad Deum in potentiis, non modò ut unus est, sed etiam ut trinus, quatenus non modò tres personas repræsentat, sed etiam earum processionem adumbrat. Pater enim per memoriam fecundam producit Filium, scilicet Spiritum Sanctum. Sic homo intelligendo se producit Verbum sui expressivum simile, & inde in voluntate producit sui amorem; Audi D. Bernardum lib. de Cognitione humanæ Cond. (quàmvis controversatur) cap. 1. ubi sic habet: *Mens est imago Dei in qua sunt tria scilicet, est Memoria, Intelligentia & Voluntas; Memoriae attribui omne quod scimus, etiam si non inde cogitemus. Intelligentiæ tribuimus omne quod verum cogitando invenimus, quod etiam Memoriae commendamus. Per Memoriam Patri similes sumus, per Intelligentiam Filio, per Voluntatem Spiritui Sancto. Nihil enim in nobis tam simile Spiritui Sancto est, quàm voluntas, vel amor, seu dilectio, que excellentior voluntate est. Expressè autem & indubitata Serm. 1. inter parvos hæc dicit: In homine est Trinitas Creatrix Pater, & Filius & Spiritus Sanctus, ex qua cecidit creata Trinitas, Memoria, ratio & voluntas.*

Dico 15. Ista similiter die fuit producta Eva in Paradiso ex costa Adam dormientis. Ita habetur clarè in Genesi.

Probatur prima pars, de die Creationis, quia ibi inter opera sextæ diei refertur, Masculum & Feminam creavit eos, utique Adamum & Evam: & postea subditur, Benedixitq; illis Deus, & ait, crescite & multiplicamini,

&c. rursusquè Deus ambos alloquens dicit: *Ecce dedi vobis omnem herbam viventem, ut sit vobis in escam, &c.* Et tandem concluditur Caput primum his verbis: *& factum est vesperi & mane dies sextus.* Quæ omnia insinuant die sexto creatam fuisse. Nec refert quòd in capite sequenti Scriptura narret formationem mulieris, quia hoc intelligendum est per recapitulationem, recapitulat enim Scriptura, ut addat, dicit S. Bernardus. Unde in capite primo summarè formationem viri ac mulieris Scriptura retulit, rejiciens in caput sequens modum productionis. Probatur de loco, quia hoc insinuat clarè Textus Scripturæ: Nam Gen. 2. dicitur: *Adam statim post formationem in Paradiso collocatus, adducta ad eum animalia, & immixtus in eum sopor, ac Evæ productio.* Et quòd de Costa probatur, quia sic Scriptura expressè loquitur, quæ proinde historice loquens, historice est intelligenda, maxime cum Adam subdat: *Hoc nunc os ossibus meis, & caro de carne mea, hæc virago vocabitur, quia de viro sumpta est.* Et primo ad Corinth. 11. dicitur: *Mulier creata ex viro, & ait 17. Fecit ex uno omne genus hominum.*

Fuit autem Sopor ille in Adamum ^{XXVIII.} immixtus extaticus & non purus somnus: unde ibi vidit, quæ circa ipsum agerentur, quid significaret mulieris ex ipso formatio: &c. quod probat primò, quia septuaginta loco soporem habent extasim. Secundò id clarè docet D. Bernardus Serm. 2. in Septuages. his verbis: *Ceterum qualis & ille sopor dicendus sit fuisse, vel credendus, quem Dominus immixit in Adam, in quo sine sensu omnino doloris in mulierem edificandam costa sublata est de latere dormientis; mihi quidem non nisi incommunicabilis veritatis intuitu, & abyssò Divinæ Sapientiæ corporeis excedens sensibus obdormuisse videtur, quod ex eju verbis vel maxime conjici potest. Rediens nimirum indicat, quo abisset, dum tanquam Ebrius de cella vinaria veniens, & eructans illud magnum Sacramentum, quod tantò post in Christo & Ecclesia Christus commendavit Hoc, inquit, nunc os ex ossibus meis, & propter hoc inquit relinquet homo Patrem & Matrem, & adhaerebit uxori suæ: &c. & erunt duo in carne una. An tibi penitus obdormuisse videtur, qui in hanc vocem extatus erupit, & non magis dicere potuisse, ego dormio, & cor meum vigilat. Qui plura voluerit habere de materia hujus questionis, quid quolibet die creationis factum sit, consulat Scripturæ Interpretes, & plures Theologos. Sit igitur pro nunc*

QUÆSTIO V.

An Mundus sit perfectus, & quomodo?

Magna opera Domini ait Propheta David, magna quidem opera ejus siquidem magnus & ipse, innotat D. Bernardus Serm. 2. de Natali Domini, & sic quoque dicere possum bona opera Domini, quoniam bonus & ipse, sic discurret Severinus Boëtius lib. 3. de Consolat. Philos. Metro. 9. *Tunc cuncta superno Ducis ab Exemplo, pulchrum*

^{Somnus Adami fuit extasim.}

^{I. Omnia opera Dei bona sunt.}

pulchrum pulcherrimum ipse Mundum mente gerens, similiq; ab imagine formans, Perfectusq; iubes perfectum absolvere partes. Imò Sacra Scriptura teste: *Vidit cuncta quae fecerat, & erant valde bona, quod eximiam quandam perfectionem in cunctis rebus creatis denotat.* Verum pro Solutione Nota, duplicem in rebus reperiri perfectionem *substantiali* videlicet, & *accidentalem*: Substantialis est ipsa cujuslibet rei essentia, & natura: Accidentalis ea est, quae rebus veluti propriae adventitiae perfectiones adveniunt, vel ab eorum natura dimanant. Unde quaestionis sensus multiplex esse potest, primò, an possit perfectiores substantias has producere, quam defectò produxerit? vel saltem alias quoad numerum & species? vel utrum ita perfectus sit, ut accidentaliter quoad numerum, modum, finem, ordinem, Situm perfectius producere non possit? His notatis

Duplex est in rebus bonitas & perfectio.

II. Mundus est perfectus.

DICO I. *Mundus iste visibilis totus est mundus, & perfectus substantialiter & accidentaliter, secundum ordinem, situm, modum & finem.* Ita communis sententia.

Probatum primò ex Autoritate S. Script: Tum Gen. i. alleg. Tum Sapientia II. ubi dicitur: *Omnia fecisti in pondere, & mensura & numero:* Supra quem Textum dicit D. Augustinus lib. de natura boni cap. 3. *Omnia à Deo creata esse in modo, specie, & ordine, per modum intelligendo perfectissimam Artifici operationem, & creaturae ad Deum dependentiam, quae ab ea nullatenus separari potest; per speciem naturalem cujuslibet rei pulchritudinem, & ordinem secundum partes totius Univerfi.* Et clarius ac fufius D. Bernardus Sermon. 86. de diversis his verbis: *Pondus in dignitate rei consideratur; In pondere igitur facta est, quae rei sui generis est comparanda aut secundum majus, aut secundum minus, aut secundum aequale; pondus habet quae quanti (quantitate virtutis) valeat aestimari potest. Mensura vero in loco, & tempore consideratur, videlicet quòd hoc loco, & tempore eas esse voluerit. In numero facta sunt omnia secundum partium compositionem.*

III. Probatum idem ex auctoritate.

Probatum secundò: Ex Autoritate SS: Patrum tum allegatorum, tum ulterius D. Augustini lib. 83. qq. q. 41. & lib. contra Advers. legis. cap. 4. *Unus, atq; idem Deus est Institutor Caeli & terrae, stellarum & herbarum, quidquid mensura, forma, ordine constat in Caelo & in terra, quidquid intelligit in Caelo & in terra, quae non solum illi à quo sunt condita, sed nec inter se oportebat esse aequalia. Et ideo sunt omnia bona: Nam si essent aequalia unum genus bonorum esset, non omnia. Nunc vero sunt idem omnia bona, quia sunt alia alia meliora, & bonitas inferiorum additur laudibus meliorum, & in rerum bonarum inaequalitate ipsa est jucunda gradatio, uti minorum comparatio, Ampliorum est commendatio.* Ex his & similibus Autoritatibus deducitur ratio pro Conclusionem quae

IV. Similiter ex ratione.

Probatum tertio: Illud perfectum est, quod partes in se perfectas secundum Essentias & proprietates habet, quae in varietate & distinctione delectant, & in debito ordine se invicem perficiunt, adjuvant & conservant,

sed mundus iste visibilis tales partes habet, tali varietate & ordine, ergò: Probatum minor. Quia omnes partes Mundi quantumcumq; apparent viles, & exiguae habent suam essentialem perfectionem, & multas accidentales, & adventitias, quae licet non omnibus, sibi & pluribus aliis tamen profunt, quae omnes inter se distinguuntur, ut in quolibet Cathegoriarum genere reperiantur, genera summa, media, infima, species, differentiae, dividentes & constituentes, individua mirà varietate distincta, habentque debitum ordinem, tum quoad situm secundum cujuslibet naturae exigentiam, deorsum & sursum; tum quoad influxum ut superiora, inferiora adjuvant & conservant, ergò. Sed in Contrarium

Arguitur primò: Mundus non est totus pulcher & formosus, ergò non potest dici mundus & perfectus: patet consequens: quia pulchrum & perfectum convertuntur: Probatum Ant: In mundo reperiantur multa absurda, turpia, ut sunt naturae monstra & similia, sed haec non sunt pulchra, nec perfecta, quia sunt defectus, insoliti, secundum speciem degenerantes, ergò. Respondeo negando Anteced: cum probatione, quia licet non habeant perfectionem specificam ex toto accidentaliter debitam, habent tamen suam propriam, & essentialem ornantem totum mundum per collationem ad pulchriora & perfecta, nam ut docet D. Augustinus lib. 3. de arb. lib. cap. 9. *Peccata licet in se sint deformia, & secundum se abominabilia, mundo tamen munditiam pulchritudinis conferunt, quatenus ex oppositione eorum virtutes magis elucescunt; unde ulterius lib. I. de Ord. cap. 7. Ex infinita sua sapientia & bonitate mavult ex malis bona dicere, quam nulla mala permittere, aut idem Sanctus Doctor.*

Instatur: Quae ad Mundi destructionem deserviunt, ad ejus pulchritudinem conducere nequeunt, sed in mundo sunt multa, quae se invicem destruunt, ergò licet monstra & peccata ad pulchritudinem Mundi conducere, illa non poterunt ornare ipsum: Probatum minor ex Elementorum continua pugna, & primarum qualitatum antipathica actione & reactione, ergò. Respondeo distinguo: majorem, quae ad Mundi destructionem deserviunt, & ex nulla parte ad ejus conservationem concedo: quae etiam deserviunt ad conservationem nego majorem, & distinguo similiter minorem: ad ejus probationem dico, quòd quomavis Elementa, & primae qualitates contra se invicem agant, id non faciunt ex toto, & ex ratione directa destructiva, sed ex alia parte iterum conservant alias partes, quae postulant ut aliquantum inter sese dissentiant. Ceterae Objectiones facile solvuntur, per Divum Augustinum supra.

DICO 2. *Mundus ita mundus, & perfectus est quo ad modum Artificis & finem operis, ut nullatenus perfectior esse possit.* Ita D. Bonavent. Richard. D. Thomas, Alensis, &c.

Probatum quoad primam partem: Quia Deus nequit ad extra operari meli-

jori bonitate, sapientia & potentia, ergo nihil perfectius quoad modum producendi producere potest: Ant. patet, quia illa omnia sunt realiter Essentia Divina, qua melius aliquid excogitari non potest, D. Bernardo teste lib. 5. de Confid. cap. 7. & 11.

Probatur secunda pars: Quia omnia propter seipsum operatus est Dominus, & ipse est omnium rerum Conditorum ultimus Finis, quo melior esse nequit: quamvis negandum non sit, quod mundum quoad ultimum finem, & quoad media ad hunc attingendum meliorem producere possit.

Deus posset plures stellas, arbores, animalia, &c. terras magis fructiferas, quam defa-cto sint, producere; Nam ut D. Augustinus loquitur: *Dandum est, Deum aliquid posse, quod nos cogitare non possumus.*

Opponitur Auctoritas D. August. lib. 3. de lib. arb. c. 5. dicens: *Quidquid recta ratione melius tibi occurrerit, scias fecisse Deum tanquam bonorum omnium Conditorem*: ergo mundus perfecti non potest. Respondeo negando conseq. Primò quia ibi vult D. Augustinus omnia, quae facta sunt, ita facta esse perfecta, ut in Essentia ista perfectiora esse non possint. Secundò non posse esse perfectiora secundum modum, & finem, unde quidquid recta ratio dicit de modo & fine, eò certè omnia facta sunt.

IX. Solvitur auctoritas ex D. Aug.

VIII. Mundus mundior esse potest, tam quoad pluralitatem specierum, rerum ordinem, &c. Patet quia

DISPUTATIO III.

DE NATURA COELORUM.

QUAESTIO I.

An Caelum sit unum ex Elementis, vel aliud corpus ex in compositum?

I. Circa utramque partem plurimae fuerunt Antiquorum Sententiae & errores; Egyptii enim Caelum ignem esse dixerunt, qui ascendens sursum usque ad summum, & obfuculo deprehensio circumvolvitur in gyrum, quemadmodum etiam facit hic detentus in Concameratis farnacibus; quod etiam sentit Plotinus, Empedocles asseruit Caelum esse aërem vi ignis concretum, sicut sublunariibus aqua vi frigoris congelatur, ut refert Plutarchus, quod etiam non obscurè indicat Laertius in ejus vita, cum dicit, eum putasse Caelum habere Chrystallinam naturam, & omnium animalium genere esse refertam; Solem verò esse ingentem Massam igneam. Anaxagoras, ut illi tribuit Laertius, putavit Caelum esse ex lapidibus compositum, solem verò ferrum ignitum, quod de stellis etiam tenuit Diogenes. Chaldaei ex Scaligero voluerunt Caelum esse compositum ex igne & aqua. Plato in Thimaeo asserit, Caelum esse compositum ex floribus, & ut Proclus loquitur ex deliciis Elementorum, hoc est ex purioribus partibus eorum. Plurimi SS. Patres licet non approbent horum dicta, nec his erroribus assentiantur, docent tamen Coelos esse compositos ex Elementis his inferioribus, alii tamen contrarium sustinent; Unde

est major, quia est perfectius ceteris corporibus simplicibus, ut docet D. Augustinus lib. 6. imperf. cap. 8. dicens: *Caelesti corpore nihil est in Corporibus melius*. lib. 13. Confess. cap. 32. *Videmus firmamentum Caeli, primum corpus mundi*, & lib. 3. lib. arbit. cap. 5. *Corpora caelestia corporibus terrestribus magna differentia praerant*: Sed corpora integritate alia mundi, ut Elementa, habent naturam distinctam simplicem, ergo etiam Caeli.

Probatur secundò: Quod movetur motu perfectiori & simpliciori est in se perfectius, & simplicius, sed Caeli moventur motu perfectiori & simpliciori, ergo sunt etiam perfectiores & simpliciores: Major patet ex 8. Phys. & lib. 1. de Caelo, quia motus sequitur naturam: Probatur minor: Quia Caeli moventur motu circulari, sed hic est perfectior & simplicior, quàm rectus, ergo.

III. Probatur id ex motu perfectiori.

Probatur tertio: Si caelum esset Elementum, deberet ei competere naturaliter alteratio, quae competit Elementis, sed haec non competit, ergo; Probatur minor, Nulla potest esse alteratio, ubi nulla nequit esse corruptio, sed, &c. ergo.

Probatur quarto: Caelum non est Ignis, nec Aër, nec Aqua, nec Terra, ergo non est ullum Elementum; consequentia patet, quia tantum sunt quatuor, ex D. Aug. serm. 63. Divers. cap. 23. & lib. 2. de moribus Manich. cap. 8. & communi consensu Philosophorum: Probatur Ant. primò non est Ignis, tum quia aliàs activitate sua omnia combureret ob immentam molem, & solidissimam materiam in qua esset; Tum quia ignis fluidus est, solidi autem sunt Caeli ex Jobo; Tum quia ex se totaliter lucerent, nec Eclypsarentur per absentiam solis; Tum quia aquae superiores, utpote graviore & multae, eum extinguerent. Secundò non est Aër, aut Aqua concreta; Tum quia sic illa Elementa perpetuò contra statum naturalem manerent, & extra

IV. Probatur etiam per enumerationem.

Dico I. Caelum non est aliquid unum ex Elementis. Ita SS. Patres, Theologi, & Peripatetici communiter.

Probatur primò: Caelum est pars integralis Mundi, ergo debet habere naturam simplicem distinctam ex aliis partibus; Probatur conseq. Quia non est potior ratio cur aliae partes integrantes mundi, haberent distinctam naturam simplicem, quàm Caelum; imò

F. Amandi Hermann Physica.

Bbbb pro.